

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХОВА
ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ І МОН УКРАЇНИ
СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

**Інтелектуальний потенціал суспільства
в умовах перманентних соціальних змін:
шляхи збереження й розвитку**

(ДР № 0117U005126)

МАТЕРІАЛИ
XXII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СПІЛЬНОТИ
ТА ЇХ РОЛЬ В УМОВАХ ДИФУЗНОСТІ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

**Харків
9 лютого 2024 р.**

Редакційна колегія:

Астахова К. В.	д-р іст. наук (голов. ред.)
Астахова В. І.	д-р іст. наук
Зверко Т. В.	канд. соціол. наук
Іванова О. А.	канд. екон. наук
Михайлова Л. В.	канд. філол. наук
Михайльова К. Г.	д-р соціол. наук
Чибісова Н. Г.	канд. філософ. наук
Яременко О. Л.	д-р екон. наук

Індексується Міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus

У89 **Університетські** спільноти та їх роль в умовах дифузності сучасної освіти : матеріали ХХІІ Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 9 лют. 2024 р. / Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін. ; редкол.: К. В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2024. – 216 с. – (Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження й розвитку).

Збірник містить матеріали ХХІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Університетські спільноти та їх роль в умовах дифузності сучасної освіти» (9 лютого 2024 року, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»).

Тези присвячено проблемам формування нових та трансформації традиційних університетських спільнот, аналізу ризиків, які виникають для них в сучасних умовах.

Особливу увагу приділено викликам, що виникли для університетів України через повномасштабну воєнну агресію РФ.

УДК 378.4.017

вважають, що в цих умовах роль людини і безперервного оновлення його знань неухильно зростають. У роботі розглянуті питання, пов'язані з можливими загрозами цифрової трансформації для психологічної безпеки персоналу у закладах вищої освіти, науковому апараті, торкаючись даної тематики, психологічною безпекою і психологічною загрозою, стосовно до сфери освіти. Крім того, автором виділено основні проблемні моменти при реалізації цифрової трансформації, та зроблено висновки щодо психологічного впливу на співробітників організацій. Цифрова трансформація є джерелом серйозних психологічних загроз, що не дозволяють професорсько-викладацькому складу освоїти цифрові технології та необхідні програми для здійснення ефективного робочого процесу, що дається взнаки на працездатність всього колективу.

Ключові слова: цифровізація, цифровізація освіти, трансформація суспільства, психологічна безпека.

Pasiyeshvili Nana. Digitization of Education: a View With the Help of Google Trends.

The development trends of modern digital transformation are increasingly influenced by its digitalization, leading to changes in the role of certain types of economic activity, the social sphere, public and private life, and the sphere of education. A number of researchers of digital transformation believe that in these conditions the role of a person and the continuous updating of his knowledge are steadily increasing. The work deals with issues related to possible threats of digital transformation for the psychological safety of personnel in institutions of higher education, scientific apparatus, touching on this topic, psychological safety and psychological threat, in relation to the field of education. In addition, the author highlights the main problematic points in the implementation of digital transformation, and draws conclusions regarding the psychological impact on employees of organizations. Digital transformation is a source of serious psychological threats that do not allow professors and teaching staff to master digital technologies and the necessary programs to implement an effective work process, which is a sign of the efficiency of the entire team.

Key words: digitalization, digitalization of education, transformation of society, psychological safety.

О. В. Писарчук

ДИСПРОПОРЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Існуюча система фінансування вищої освіти в Україні передбачає різні джерела надходження фінансових ресурсів. Переважна частка фінансування підготовки фахівців припадає на два основних джерела. Навчання за рахунок бюджетних коштів, а саме, кошти державного бюджету або кошти місцевих бюджетів, а також навчання за кошти фізичних та юридичних осіб. Залучення інших джерел фінансування через інструменти банківського кредитування, ваучери на навчання та інше не знайшли широкої підтримки та практичного застосування через низку факторів. З одного боку, законодавчо існує можливість отримання громадянами державного пільгового цільового кредиту, а з іншого, констатуємо майже повну відсутність зацікавленості з боку комерційних банків та мотивуючих факторів для фінансових установ щодо здійснення цільового кредитування навчання.

Комерційні банківські установи в своїй діяльності орієнтовані на максимізацію отриманого прибутку. Формування кредитного портфелю певної фінансової установи ґрунтується на дотриманні визначеної кредитної політики з обов'язковим оцінюванням ризиків кожної операції. Відсутність пільг для фінансових установ, що надають цільові кредити на навчання, відсутність так званих гарантійних фондів, гарантійного забезпечення не додає аргументів на користь здійснення такого виду кредитування. В той же час, негативними аргументами при прийнятті рішення щодо кредитування стає відтермінування термінів погашення та виплати відсотків, а також

низький рівень поточної платоспроможності отримувача цільового кредиту. Сукупність зазначених факторів обґрунтовує мізерний обсяг кредитних коштів в загальній структурі фінансування вищої освіти. На сьогодні, це джерело фінансування майже не реалізується. Слід констатувати, превалювання двох паритетних форм фінансування підготовки фахівців вищої освіти.

Трансформація суспільно-економічних відносин обумовила вихід ролі людського капіталу, його значущості на принципово новий рівень. Рівень розвитку людського капіталу стає одним з показників, що визначають потенціал розвитку країни [1]. Формування якісного людського капіталу визначає поточний та перспективний рівень економічного розвитку суспільства. Освіта є одним з трьох основних компонент [2, 24], що забезпечують формування людського капіталу, поряд із здоров'ям та демографічними показниками. В роботі [3, 7] визначено специфічні особливості формування людського капіталу. Так, втрати в якісних або кількісних характеристиках однієї з складових в поточному періоді часу, впливає на якість людського капіталу, який формується, і як наслідок, призводить до недоотримання національного доходу від такої одиниці людського капіталу з моменту його виходу на ринок праці і протягом його роботи в майбутньому. Тобто, негативні наслідки мають довготривалий відстрочений негативний ефект.

Недооцінка значущості ролі якості освіти, необхідності забезпечення підготовки фахівців на відповідному високому рівні, в сучасних умовах стає неприпустимим. Забезпечення високої якості освіти досягається одночасним виконанням певної сукупності умов, серед яких важливе місце займає рівень фінансування освітньої діяльності.

Структура системи вищої освіти України передбачає наявність ЗВО з різним підпорядкуванням [4, 29]. В чинній системі функціонують приватні ЗВО, комунальні ЗВО, які підпорядковано відповідним місцевим органам влади та державні ЗВО, які підпорядковано різним державним службам та міністерствам. Розгалуженість такого підпорядкування доволі широка. Детальний аналіз переліку освітніх програм підготовки фахівців різних ЗВО показує, що в державних закладах освіти, які підпорядковано іншим профільним міністерствам і відомствам окрім Міністерства освіти і науки України, здійснюється підготовка не тільки за специфічними, профільними освітніми програмами, а й за спеціальностями, підготовка за якими здійснюється в ЗВО з підпорядкуванням в МОН України.

На підставі аналізу даних інформаційної бази ЄДЕБО [5] слід констатувати наступне. Сформовано широкий перелік спеціальностей, підготовка здобувачів за якими здійснюється у ЗВО з різним підпорядкуванням. Тобто бюджетне фінансування підготовки фахівців з вищою освітою за певною спеціальністю здійснюється через різних розпорядників бюджетних коштів, різні міністерства, державні служби та відомства. Бюджетний кодекс України передбачає виділення коштів відповідно до затверджених паспортів бюджетних програм. Проведено аналіз паспортів бюджетних програм на 2022 рік за різними міністерствами, окрім групи військових та силових структур, в яких передбачено здійснення витрат на підготовку фахівців. Виявлено значні коливання в розмірі обсягів середніх витрат на підготовку одного здобувача за різними розпорядниками коштів. Розбіжність становить понад 6 разів від 27,8 тис грн [6] до 167,3 тис. грн [7]. В той же час, спостерігаємо ще більші диспропорції у фінансуванні ЗВО комунальної форми власності, які підпорядковано регіональним органам влади та отримують кошти з місцевих бюджетів. Вбачаємо, що з такою суттєвою різницею в обсягах фінансового забезпечення процесу підготовки здобувачів за однаковими спеціальностями, в розрахунку на одного здобувача, неможливо забезпечити високу якість підготовки таких здобувачів за умов низького рівня фінансування.

Підготовка сучасних фахівців високої якості вимагає не тільки залучення висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, а й сучасного матеріально-технічного, інформаційного, програмного оснащення. Все це потребує відповідного фінансування.

Фактично, фінансування підготовки фахівців, які навчаються за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок бюджету, але кошти розподіляються за різними бюджетними програмами через різних розпорядників бюджетних коштів, та в різних розрахункових обсягах. Маємо констатувати, що такий підхід до виділення бюджетних коштів на фінансування підготовки

фахівців має певні недоліки, серед яких, штучне дублювання ЗВО та спеціальностей за якими здійснюється підготовка, наявність суттєвих розбіжностей в обсягах фінансування підготовки одного фахівця за певною спеціальністю між різними розпорядниками коштів, фактичне розпорошення коштів на підготовку фахівців через розгалужену мережу знижує фактичні можливості акумулювання коштів на своєчасне оновлення та розвиток. Все це є неефективним використанням бюджетних коштів.

Запровадження індикативної собівартості підготовки фахівців [8] не вирішила означену проблему значної розбіжності між вартістю підготовки в межах однієї спеціальності, виходячи з вартісного підходу, а навпаки, поглибила цей розрив між різними ЗВО. Регіональний аналіз результатів визначеної індикативної собівартості проведено в дослідженні Лондара С.В. [9, 203], підтверджує сформульовану гіпотезу.

В роботі [10, 133] та [4, 35] доведено наявність негативного досвіду формування значної кількості малочисельних груп за певними спеціальностями, специфіка підготовки за якими, не вимагає такого групування, в наслідок низької чисельності зарахованих вступників. Фінансування підготовки фахівців здійснюється за бюджетні кошти та кошти фізичних та юридичних осіб. Якщо сукупно зараховано менше ніж повноцінна група на освітній рівень бакалавр [10, 131], то сумарне фінансування із загального та спеціального фондів на підготовку таких фахівців є недостатньою для повного покриття витрат для здійснення освітнього процесу. Фактично відбувається недофінансування підготовки фахівців, що прямо впливає на падінні якості такої підготовки.

Втрати в якості підготовки зазнають як здобувачі, які навчаються за бюджетні кошти, так і здобувачі, які навчаються за кошти фізичних і юридичних осіб в таких неповних групах. По закінченню навчання на ринок праці з певної спеціальності виходять фахівці з повністю профінансованих та з не в повній мірі профінансованих груп із суттєвою різницею в набутих ними компетенціями. Відповідно, кожна така одиниця людського капіталу протягом періоду своєї активної економічної діяльності потребує різних додаткових вкладень на підвищення кваліфікації, а також їх вклад у створення національного доходу буде різнитися. Детальні розрахунки обсягів бюджетних витрат наведено у [4, 35]. В контексті формування людського капіталу необхідно враховувати також і втрати приватного капіталу. Негативні наслідки неефективного використання бюджетних коштів посилюються зниженням ефективності приватного інвестування у вищу освіту в аспекті фінансування підготовки майбутніх фахівців в малочисельних групах. Продовження визначених тенденції має негативні наслідки не тільки в контексті неефективного використання частки бюджетних коштів на підготовку фахівців, а й негативно впливає на показники формування людського капіталу та перспективи добробуту країни в цілому.

До основних втрат, які чинять негативний вплив на людський капітал віднесено наступні: іміджеві втрати щодо рівня системи освіти в країні; зростання відстрочених витрат на додаткове підвищення кваліфікації фахівців; втрати від недоотримання доходів в загальній структурі національного багатства. Погіршення показників щодо працездатного населення, а саме, зростання частки молоді, яка, в пошуках якісної освіти, мігрує в інші країни, та в подальшому залишається за кордоном.

Таким чином, вбачаємо, що ефективність використання бюджетних коштів та коштів фізичних та юридичних осіб, збалансованість фінансування вищої освіти вирішує не тільки проблему поточного розподілу фінансових ресурсів, а в значній мірі впливає формування людського капіталу. Висока якість якого дозволяє мінімізувати додаткові витрати в майбутньому та втрати частки національного доходу.

Список бібліографічних посилань

1. World Bank, (2020). *Human Capital Country Brief. Ukraine* [online]. Available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7c9b64c34a8833378194a026ebe4e247-0140022022/related/HCI-AM22-UKR.pdf> [Accessed 29 November 2023].

2. Шиян, Д. В., Севрюкова, Є.О. (2021) Рівень освіти як фактор формування людського капіталу в Україні. [online] У: *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики*. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М, с. 23–27. Available at: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27116> [Accessed 29 November 2023]
3. Hanushek, E., Woessman, L. (2020). *The economic impacts of learning losses* [online]. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/education/the-economic-impacts-of-learning-losses_21908d74-en [Accessed 28 November 2023].
4. Pysarchuk, O. (2021). Analysis of the higher education institutions network and the problem of its financing. *Economics of Development*, [online] 20 (3), pp. 25–39. Available at: [https://doi.org/10.57111/econ.20\(3\).2021.25-39](https://doi.org/10.57111/econ.20(3).2021.25-39) [Accessed 28 November 2023].
5. *Єдина державна електронна база з питань освіти* (2021). [online]. Available at: <https://info.edbo.gov.ua/> [Accessed 30 November 2023]
6. Кму.gov.ua, (2022). *Паспорт бюджетної програми на 2022 рік* [online]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/24-buh/2022/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%202022/scan-0414090.pdf> [Accessed 30 November 2023]
7. Мсип.gov.ua, (2022) *Паспорт бюджетної програми на 2022 рік* [online]. Available at: <https://mcip.gov.ua/files/pdf/%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%203801160%20%D0%BD%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> [Accessed 30 November 2023]
8. Верховна Рада України, (2020) *Деякі питання запровадження індикативної собівартості* [online]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text> [Accessed 30 November 2023]
9. Лондар, С.Л. (2021). *Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування*. Київ, 274 с
10. Ponomarenko, V. (2022). State Order for the Training of Specialists with Higher Education and Optimisation of the Higher Education Network. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. [online] vol. 22, iss. 28 (31 December), pp. 127–135. Available at: <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i18.5705> [Accessed 03 December 2023].

References

1. World Bank, (2020). *Human Capital Country Brief. Ukraine* [online]. Available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7c9b64c34a8833378194a026ebe4e247-0140022022/related/HCI-AM22-UKR.pdf> [Accessed 29 November 2023].
2. Shyian, D. V., Sevriukova, Ye.O. (2021). Riven osvity yak faktor formuvannia liudskoho kapitalu v Ukraini. [online] In: *Konkurentospromozhnist ta innovatsii: problemy nauky ta praktyky* Kharkiv: FOP Liburkina L. M, pp. 23–27. Available at: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27116> [Accessed 29 November 2023].
3. Hanushek, E., Woessman, L. (2020). *The economic impacts of learning losses* [online]. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/education/the-economic-impacts-of-learning-losses_21908d74-en [Accessed 28 November 2023].
4. Pysarchuk, O.(2021).Analysis of the higher education institutions network and the problem of its financing. *Economics of Development*, [online] 20 (3), pp. 25–39. Available at:[https://doi.org/10.57111/econ.20\(3\).2021.25-39](https://doi.org/10.57111/econ.20(3).2021.25-39) [Accessed 29 November 2023].
5. Unified State Electronic Database on Education. (2021) [online] Available at: <https://info.edbo.gov.ua/> [Accessed 30 November 2023]
6. Кму.gov.ua, (2022). *Pasport biudzhetnoi prohramy na 2022 rik* [online] Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/24-buh/2022/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%202022/scan-0414090.pdf> [Accessed 30 November 2023]
7. Мсип.gov.ua, (2022). *Pasport biudzhetnoi prohramy na 2022 rik* [online]. Available at: <https://mcip.gov.ua/files/pdf/%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%203801160%20%D0%BD%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>

BF%D0%BE%203801160%20%D0%BD%D0%B0%202022%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf [Accessed 30 November 2023]

8. Verhovna Rada Ukraine, (2020). *Deiaki pytannia zaprovadzhennia indykatyvnoi sobivartosti* [online]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text> [Accessed 30 November 2023]

9. Londar, S.L (2021) *Udoskonalennia finansuvannia systemy osvity Ukrainy yak peredumova uspishnoho reformuvannia*. Kyiv, 274 p.

10. Ponomarenko, V. (2022). State Order for the Training of Specialists with Higher Education and Optimisation of the Higher Education Network. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. [online] vol. 22, iss. 28 (31 December), pp. 127–135. Available at: <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i18.5705> [Accessed 03 December 2023].

Писарчук Оксана Володимирівна. Диспропорції фінансування підготовки фахівців з вищою освітою в контексті формування людського капіталу.

Сучасний світ характеризується стрімкими трансформаційними економічними процесами, відбувається глибока інтеграція різних секторів, процеси глобалізації активно охоплюють всі сфери суспільно-економічних відносин. Знання, інформація, інформаційних технологій виходять на принципово новий рівень значущості. Одним з провідних драйверів розвитку економіки країни стає людський капітал. Якість людського капіталу, який формується в поточний момент часу буде впливати на стан розвитку країни та визначати потенціал її розвитку в довготривалій перспективі в майбутньому. Формування людського капіталу ґрунтується на трьох основних складових освітній, демографічній та рівень здоров'я.

Освітня компонента формування людського капіталу визначає його спроможність до креативної інноваційної діяльності, до розробки нових ідей, здатності до змін.

В роботі розглянуто проблеми диспропорцій фінансування вищої освіти в Україні. Дослідження структури системи вищої освіти, мережі закладів, особливостей їх підпорядкування та фінансування дозволили виокремити системні причини виникнення таких диспропорцій.

Виявлена суттєва різниця в обсягах бюджетного фінансування закладів вищої освіти (ЗВО) з різним підпорядкуванням в середньому на одного здобувача, навіть за умов наявності підготовки за однаковими спеціальностями. Досліджено зв'язок розподілу державного замовлення, фінансування та якості підготовки фахівців. Узагальнено негативні наслідки недостатності фінансового забезпечення, диспропорцій фінансування на якість освіти та формування людського капіталу.

Ключові слова: якість підготовки фахівців, фінансування освіти, мережа ЗВО, людський капітал

Pysarchuk Oksana. Disparities in financing the training of specialists with higher education in the context of human capital formation.

The modern world is characterized by rapid transformational economic processes, deep integration of various sectors, and globalization processes actively covering all spheres of social and economic relations. Knowledge, information, and information technology are reaching a fundamentally new level of importance. Human capital is becoming one of the leading drivers of the country's economic development. The quality of human capital that is being formed at the current moment in time will affect the state of development of the country and determine its long-term development potential in the future. The formation of human capital is based on three main components: educational, demographic and health.

The educational component of human capital formation determines its capacity for creative innovation, the development of new ideas, and the ability to change.

The paper examines the problems of disproportions in the financing of higher education in Ukraine. The study of the structure of the higher education system, the network of institutions, the peculiarities of their subordination and financing allowed us to identify the systemic causes of such imbalances.

The article reveals a significant difference in the amount of budgetary funding for higher education

institutions (HEIs) with different subordination per student on average, even if they have training in the same specialties. The relationship between the distribution of state orders, funding and the quality of training is investigated. The negative consequences of insufficient financial support and funding imbalances on the quality of education and human capital formation are generalized.

Key words: quality of training, financing of education, network of higher education institutions, human capital.

Л. Д. Покроєва

НАСТУПНІСТЬ ВИЩОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО ФАХІВЦЯ

Вища і післядипломна освіти входять до структури освіти України, але ці дві ланки є різними за метою і завданнями, а також технологіями навчання; освітня діяльність в них теж здійснюється з різними категоріями і на різних педагогічних засадах. Вища освіта здобувається на основі повної загальної середньої освіти, має певні рівні, ступені, особливості здобуття, що визначені Законом «Про вищу освіту». Заклади вищої освіти забезпечують здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями [1]. Але, як зазначав І. Зязюн, «заклади базової професійної освіти, як би вони добре не навчали студентів, випускають лише потенційних спеціалістів. Справжніми спеціалістами вони стають після декількох років роботи (і то не всі), коли методом спроб і помилок здобувають досвід практичної роботи» [2].

Продовженням здобутої вищої освіти є післядипломна освіта, складова освіти дорослих, що доповнює базову професійну освіту. Післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду. Крім того, післядипломна освіта вирішує проблеми усунення прогалин у базових знаннях, уміннях і навичках фахівців і їх постійне оновлення, що зумовлюється відповідним запитом суспільства, постійним розвитком техніки і технологій, а також економіко-правовими перетвореннями.

У системі післядипломної освіти реалізується принцип наступності та неперервності навчання і, порівняно з базовою професійною, вона має певні переваги, а саме: є менш інерційною та має, як правило, безпосередній двосторонній зв'язок з практикою, що дає змогу швидше отримати освітній результат; контингент, що навчається, здатний критично оцінювати пропонувані інновації і може безпосередньо брати участь у їх апробації, розвитку та реалізації. Як приклад, заклади післядипломної педагогічної освіти, що створені в кожному регіоні України, стали головними суб'єктами неперервного професійного розвитку педагогів і через організацію їх масової відповідної підготовки – активними провайдерами державних освітніх реформ (сьогодні це – розбудова Нової української школи). Курси підвищення кваліфікації визначені відповідно до ст. 18 Закону України «Про освіту» складниками освіти дорослих.

Навчання протягом життя (*lifelong learning*) є невід'ємним правом кожного громадянина Європи. Так, у матеріалах Меморандуму безперервної освіти Європейського Союзу навчання протягом життя розглядається як «головна політична програма громадянського суспільства, соціальної єдності та зайнятості» [7]. Ключовим фактором такого навчання є «особиста мотивація до навчання та розмаїття освітніх ресурсів». Це пов'язано з об'єктивною необхідністю засвоювати нові технології, з постійною необхідністю робити усвідомлений вибір, із зростанням потреби кожної окремої людини в розвитку своєї індивідуальності: самовдосконаленні, самореалізації, досягненні поставлених цілей, проявленні загальнолюдської та особистісної сутності.

Харківська академія неперервної освіти як заклад післядипломної педагогічної освіти свою освітню діяльність спрямовує безпосередньо на неперервний професійний розвиток за різними напрямками педагогічних працівників закладів освіти. Ми розглядаємо підвищення кваліфікації

**Інтелектуальний потенціал суспільства
в умовах перманентних соціальних змін:
шляхи збереження й розвитку
(ДР № 0117U005126)**

**МАТЕРІАЛИ
XXII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СПІЛЬНОТИ
ТА ЇХ РОЛЬ В УМОВАХ ДИФУЗНОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

Матеріали подано в авторській редакції

Підписано до друку 05.02.2024. Формат 60×84/8.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 25,71. Обл.-вид. арк. 23,90.
Тираж 300 пр. Зам. №

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27.